

de *balbuç*, que en definitiva ho és del ll. *BALBUS* id., que alterant-se primer en **palpussot* (dilació en la combinació *parlar palpussot*), després apareix alterat en *palpissot* per influència de *polpis* (com si diguéssim parlar gras); que he sentit sempre en aquesta forma, a casa meua (pares i parents emp-gironins, però parlar més aviat barceloní), forma que *AlcM* documenta en la b.-emp. (VCatalà); més alterat, per influència onomatopeica (cf. *és un çopes* 'parla palpissot'), *papissot* («ceceoso, blaesus», Belv.), i així usat per EmVilanova i DFa.

Pulment, pres del ll. *pulmentum* 'menjar pastós' (< *pulp-mentum*, derivat contracte de *pulpa*) rarament usat en cat., com a cultisme: «Sobre l'altar / --- de --- / Sgleya novella / --- / taula s'hi para / --- / allí-s partix / molt alt *pulment*, / si prestament / --- / prest volràs rebre / --- / anar poràs / --- / fins a la santa, / de Déu montanya / ---», JRoig (*Spill*, 12973).

¹ S. v., i a la p. 622 dona *polpa* com a «antiquat» per «*popa* de carn». *Polpa* surt molt sovint en les receptes culinàries del *L. de St. Savi* (S. XIV), i quasi sempre en la forma plena i correcta, p. ex. p. 209. 17, «del cap de moltó leve-n hom la *polpa* ---», 189.1; cert que també hi ha algun cas espars de la forma reduïda (després antiquada en el Continent), «la *popa* del pex» (209.4).

Polpar, V. *palpar* i *polpa* Polpell, V. *polpa* Polpeta, V. *pop* Palpis, V. *polpa* Polpolidó, V. *poriol* Polpós, *polput*, V. *polpa*

POLS, I, m., 'batec de la sang que se sent en certs punts del cos', d'on el nom dels punts on se sent millor, en particular les temples i l'articulació del puny: del ll. *pŭlsus*, -ŭs, 'impuls, xoc' (d'on després 'pulsació'), de *pulsum*, participi de *pŭllĕre* 'empènyer'. □ 1.ª doc.: c. 1270, Cerverí.

Antigament el trobem sovint convertit en el nom de les temples, part de la cara o front situada entre l'ull i l'orella. Una dona que avorreix el seu home, amenaça posar-li-hi un ungüent o *untura* mortal: «e-l pausaray sus e-l *pols* tal untxura / que l'aurirà ---» (102/8.6). «Per desastre una sageta va ferir En Corberan, qui s'hac desarmat lo cap, per la calor, per lo *polç*», Muntaner (§ 206, Casac. VI, 34.7).

«Aquí mateix recita Valeri de Erzinedes [= *Arçimedes*, *Archi* = Arquimedes], philòsof: lo qual, com la ciutat de Ceraguosa [Siracusa] fos presa --- e lo dit philòsof tingués la cara e ls ulls fermats en terre, pintant aquí cercles e figures de geometria, e un cavaler (< > ler (*miles* = soldat) sobrevingués e tregués lo coltell e lo-y tingués sobre lo coll, e li demanàs ja quin home era --- li vedà, que no poc manifestar lo seu nom, ans metent la mà en lo *polç*, dix al cavaler: —Prec-te que no-m torps aquest cercle—. E veent lo cavaler que axí-l menyspreave, levà-li l cap de les spatles», *Breviloqui* de J. de Galles (NCL., p. 70). «Duc Sisarà / quan s'hi fià / --- / féu-se cobrir, / met-se a dormir: / contra la pau / un ben larc clau, / ab gros martell, / per lo cervell / li fon ficat, / e travessat / de

pols a *pols*», JRoig (*Spill*, 7951). «PARTS DEL COS: lo cap ---; la testa calva ---; los *polso*s: tempora, -rum; los cabells ---», OPou (*ThPu.*, 245).

Segueix generalment usat en aquest sentit; ja els vells escr. Renaix.: «posar volgué en mos *polso*s d'Espanya la corona» en el primer assaig de l'*Atl.* (1867, I, 55c, vers canviat en les versions posteriors), però l'hi deixa en la definitiva, en un altre cant: «va encara pels abismes tombant, rodoladissa, / quan Gerió, allunyant-se'n, a Hesperis gira 'ls ulls / y, en sa illusió, com rosa de bosc, esfulladissa, / li besa 'ls *polso*s que ornán, com marc, sedosos rulls» VIII, 23d. En els parlars locals en tenim notícia més o menys en tots els dialectes: *póls*, *polso*s pl. m., en tot el cat. central; i a les Illes, fins a Eiv. («sien; pulso», PzCabr.) i Men. («fer-se es *polso*s: pentinar-se, arreglar-se el cap», *AlcM*); en ross. es pronuncia, naturalment, *pŭls* (que si no m'erro designa això a Formiguera de Capcir, 1960); fins a l'extrem O., si bé allà amb la metafonia de tipus aragonès: «los *pŭlso*s: les temples» a Llaguerres (1957).

El sentit més etimològic, 'batec que hom percep de la circulació': no té documentació menys antiga, car és el que assenyala el *DAG*. en diversos passatges de JoMartorell i del *Recull d'Eiximplis*; que *AlcM* registra no sols en Lluç, Ausiàs i altres fonts més recents (§ 1) sinó també en el de *Viudes i Donzelles* i d'altres (§ 2) que arbitràriament atribueix al nom del punt d'articulació del puny on se sent el *pols*; i així mateix en els següents: «tastà-m lo *pols*, e dix - est hom està ---», BMetge (*Fortuna*, NCL., 81.13, Riq., 62.670); «systole e diastole --- en les quals se toca lo *pols* y se coneix la febra», OPou (*ThPu.*, 290). En el següent sí que més aviat deu designar aquell punt d'articulació, vista la construcció locativa amb prep. a: «e-l tasten al *pols* e a les vènes», Reixac (*Qu.*, 188.34). Val a dir que com a terme d'ús popular, també en aquesta última acc., té difusió per tot el territori: «y aquest còlga de peste --- tocant es *pols*, no es pot conèixer? --- / Sap, D. Cosme, per què ho deia? Perquè tenim el senyor / Pere cirugià, que diuen / que entén tant això des *pols* / ---», PdAPenya (*IdOr* I, 11); «vinguin metges y barbers --- / los uns la miren pels *polso*s, altres la miren per l'aygua ---», MilàF (*Romlo.*, 258.7).

⁴⁵ D'aquí *tremolar el pols* 'tremolar-li a un la mà'. I figuradament a la inversa 'vigor i seguretat de la mà per executar alguna cosa', *tenir molt de pols* (d'una persona que tira bé o d'algu que traça línies amb fermesa y rectament). Que metafòricament dona lloc a fraseologia com *tenir bon pols*, *tenir pols flac*, 'ser ferm o flaquejar en la conducta', 'conduir un els afers amb tacte', o al contrari 'ser curt de geni' etc. «Pres lo marit, / saber treballen / —prim l'escandallen, / fan-li procés— / per a quant és: / si en lo blanc, / de l'ull, té sanc, / y-l vehen hom, / algun queucom / és reveurit, / un poc servit; / si-l *pols* té flac, / han-lo per H (hac), / no l'han per res», JRoig (*Spill*, 517).

En aquestes accs. no és estrany als llenguatges veïns, mentre que la de 'templa' té força menys extensió; si bé es degué estendre pels parlars pirinencs fins a l'al-